
UDC 303.09:657

JEL classification: A10, B49, M41

DOI: 10.35774/visnyk2026.01.157

Using the Idealization Method in Research on the Development of Accounting Science

Serhii Ostapchuk¹, Viktoriia Novodvorska²

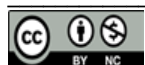
Abstract. *The development of accounting science is accompanied by a constant search for practical methodological approaches that can explain complex economic processes and the evolution of accounting systems. One such approach is the idealization method, which involves a conscious simplification of reality to highlight the essential properties of research objects and build theoretical models. The article aims to assess the potential of using the idealization method by accounting researchers and to develop an author's idealized model that will help better understand the patterns of interaction among components in a holistic accounting system within the context of an information society. To assess the practice of using the idealization method in scientific research, the authors conducted a content analysis of publications by Ukrainian and foreign scientists. For further interpretation of the results, they employed methods of synthesis, abstraction, comparison, induction, and deduction. Presenting the research results in the form of drawings enabled an increase in their level of visualization. The author's idealized model is built using a metaphorical method, a selected basic definition, and identified key features. To better illustrate the principles of functioning of this model, the mechanism of action of a mechanical pendulum clock was used, which characterizes the innovative approach of this article. The idealization method is widely used not only in accounting research, but also dominates the works of representatives of economic thought. However, some limitations require the use of idealization in combination with other methods. In particular, there is always a risk that excessive abstraction can lead to the loss of practical relevance of the research results. On the other hand, the next stage is required to verify them – empirical verification. As the author's idealized model demonstrates, information requests drive the development of accounting. At the same time, traditional information requests from stakeholders ensure the sustainable functioning of the accounting system, while innovative ones facilitate its evolutionary and transformational development. Thus, there is a cause-and-effect relationship between the range of information requests and the methodological capabilities of accounting. The formation of various types of reporting and other accounting data occurs within a strictly defined coordinate system, established by accounting standards, principles, and methods. The results of this study have theoretical significance, demonstrating how the idealization method can be applied in research on the development of accounting science. The idealized model presented in the article can be improved upon in future research and utilized in the development of textbooks on accounting theory.*

Keywords: *accounting theory, information requests, accounting institute, accounting reporting, idealization method, idealized model.*

Received: 5 January 2026 | **Revised:** 7 January 2026 | **Accepted:** 26 January 2026 | **Published:** 28 February 2026.

Suggested Citation:

Ostapchuk, S. M., Novodvorska, V. V. (2026). Using the Idealization Method in Research on the Development of Accounting Science. *Herald of Economics*, 1, 157-167. DOI: 10.35774/visnyk2026.01.157.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹Serhii Ostapchuk, National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics», Kyiv, Ukraine (Corresponding author).

ORCID ID: 0000-0002-2342-6376

E-mail: ostapchuk@faaf.org.ua

²Viktoriia Novodvorska, Separated Unit of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine «Nizhyn Agrotechnical Institute», Nizhyn, Ukraine.

ORCID ID: 0009-0007-6475-6447

E-mail: viknov8@ukr.net

Використання методу ідеалізації в дослідженнях розвитку облікової науки

Сергій Остапчук¹, Вікторія Новодворська²

¹Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

²Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

Анотація. Розвиток облікової науки супроводжується постійним пошуком адекватних методологічних підходів, здатних пояснити складні економічні процеси та еволюцію облікових систем. Одним із таких підходів є метод ідеалізації, який передбачає свідоме спрощення реальності для виокремлення суттєвих властивостей об'єктів дослідження та побудови теоретичних моделей. Мета статті – оцінити потенційні можливості використання бухгалтерами-дослідниками методу ідеалізації та розробити авторську ідеалізовану модель, яка допоможе глибше зрозуміти закономірності взаємодії складових у цілісній системі бухгалтерського обліку в умовах інформаційного суспільства. Щоб оцінити практику використання методу ідеалізації в наукових дослідженнях, автори провели контент-аналіз публікацій українських та іноземних учених, а для подальшої інтерпретації його результатів застосували методи синтезу, абстрагування, порівняння, індукції та дедукції. Результати дослідження відображено у формі рисунків, що дало змогу підвищити рівень їх візуалізації. Авторська ідеалізована модель побудована з використанням метафоричного методу, обраної базової дефініції та ідентифікованих ключових рис. Для кращого унаочнення принципів функціонування цієї моделі використано механізм дії механічного маятникового годинника, що характеризує новаторський підхід статті. Виявлено, що метод ідеалізації широко використовується не лише в дослідженнях облікової науки, а й домінує у працях представників економічної думки. Однак є обмеження, які вимагають застосовувати ідеалізацію в поєднанні з іншими методами. Зокрема, завжди зберігається ризик, що надмірна абстракція може призвести до втрати практичної релевантності результатів дослідження. З іншого боку, для їх перевірки потрібен наступний етап – емпірична верифікація. Як демонструє авторська ідеалізована модель, інформаційні запити є драйвером розвитку бухгалтерського обліку. Водночас традиційні інформаційні запити зацікавлених сторін забезпечують стале функціонування системи бухгалтерського обліку, а інноваційні – її еволюційно-трансформаційний розвиток. Таким чином, між діапазоном інформаційних запитів та методологічними можливостями бухгалтерського обліку є причинно-наслідковий зв'язок. Формування різних видів звітності та інших облікових даних відбувається у строго визначеній системі координат, заданій бухгалтерськими стандартами, принципами і методами бухгалтерського обліку. Результати цього дослідження мають науково-теоретичне значення та показують особливості застосування методу ідеалізації у дослідженнях розвитку облікової науки. Зазначено, що ідеалізована модель може бути удосконалена в майбутніх наукових розвідках, а також використана у процесі розроблення навчальних посібників з теорії бухгалтерського обліку.

Ключові слова: теорія бухгалтерського обліку, інформаційні запити, інститут бухгалтерського обліку, бухгалтерська звітність, метод ідеалізації, ідеалізована модель.

Постановка проблеми. У сучасному світі практична діяльність для досягнення більшої ефективності поряд із впровадженням інновацій вимагає додаткових теоретичних знань та методологічного мислення. «В той час, як бухгалтери-практики потребують теоретичних знань для формування облікової політики, спрямованої на досягнення більшої ефективності у роботі своїх підприємств» [1, с. 191–192], бухгалтери-дослідники повинні вміти користуватися методологічними прийомами, щоб знаходити відповіді на виклики, які постають перед обліковою наукою в процесі постійного розвитку соціально-економічного середовища.

Методологічний інструментарій дослідження процесів і явищ охоплює принципи, підходи, методи та прийоми, що забезпечують всебічне вивчення об'єктів, розкриваючи їхню структуру, засади функціонування та взаємозв'язки. Однак вибір конкретних інструментів залежить від мети, завдань, об'єкта дослідження та його парадигми.

«Проведення наукового дослідження будь-яким суб'єктом орієнтоване на досягнення єдиної цілі – пошук істини. Тому, незважаючи на існуючі відмінності в об'єктах дослідження, методах та особливостях суб'єктів дослідження, пошук істини є об'єднуючою ланкою, яка дозволила дослідникам зі сфери філософії науки виділити у складі наукового дослідження два

рівні – емпіричний і теоретичний» [2, с. 205]. Одним із методів пізнання на теоретичному рівні дослідження є метод ідеалізації, який дослідники часто використовують для виокремлення найбільш суттєвих характеристик об'єкта дослідження, свідомо усунувши з аналізу другорядні, випадкові та складні властивості. Такий підхід дає змогу створити ідеалізовану модель, яка хоча не існує в реальності, однак допомагає зрозуміти певні закономірності, які трапляються на практиці.

У багатьох наукових публікаціях про актуальні проблеми бухгалтерського обліку науковці звертають увагу на використання методу ідеалізації для опису методології дослідження, хоча інколи важко ідентифікувати результати, які досягнуто цим методом. На наш погляд, пошуковий потенціал методу ідеалізації є досить вагомим, що виправдовує необхідність його розкриття на основі аналізу використаної методології у відповідних бухгалтерських дослідженнях та презентації авторської «ідеальної» моделі, яка спрощено і доступно пояснює закономірності розвитку бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та методології бухгалтерського обліку досліджено в працях багатьох українських та іноземних вчених, зокрема в публікаціях В. Жука [1], С. Легенчука [2], Т. Гоголь [3], З.-М. Задорожного та В. Муравського [4], С. Деллапортаса та ін. (S. Dellaportas et al.) [5], М. Р. Метьюса та М. Х. Б. Перери (M. R. Mathews & M. H. B. Perera) [6], Л. Д. Паркера та С. Варрена (L. D. Parker & S. Warren) [7].

Як зазначає В. Жук, «облікова теорія (як знання отримані в процесі пізнання із використанням відповідних методів уточнено авт.) потрібна для вдосконалення практики. Вона не стільки потрібна тим, хто просто виконує «техніку» обліку, скільки тим бухгалтерам, які налаштовані на професійні судження, прийняття рішень для досягнення більшої ефективності в роботі суб'єктів господарювання» [1, с. 192]. Тобто краще розуміння бухгалтером суті своєї роботи дає йому змогу приймати більш ефективні рішення, очевидну вигоду від яких отримує підприємство.

На необхідності бухгалтерських досліджень з широкою перспективою вивчення суспільних процесів і явищ, які задають параметри облікової теорії, наголошують М. Р. Метьюс та М. Х. Б. Перера (M. R. Mathews & M. H. B. Perera). Дослідники зазначають, що «в бухгалтерському обліку неможливо зрозуміти повністю природу обліку, просто спостерігаючи за обліковою практикою – за операціональними визначеннями теоретичних термінів. Для суворої побудови теорії бухгалтерського обліку необхідне спостереження зовнішнього середовища в цілому» [6, с. 104]. Важливе місце в процесі такого спостереження відводиться побудові моделей з використанням методу ідеалізації. Наприклад А. М. Ужва, С. М. Белінська та О. В. Лазарєва використовують методи ідеалізації та формалізації для систематизації функцій ІТ-інструментів в обліку та аудиті й обґрунтування варіантів їх реалізації [8].

Акцентуючи увагу на необхідності розвитку сучасної облікової теорії, С. Легенчук описує роль методу ідеалізації так: «В теоретичному дослідженні відсутня безпосередня взаємодія з об'єктами, відбувається опосередковане дослідження на основі мисленнєвого експерименту, а не реального. На теоретичному рівні здійснюється понятійна реконструкція, яка передбачає перетворення емпіричних об'єктів в теоретичні ідеальні об'єкти, з яких в подальшому може бути сконструйована теоретична чи концептуальна модель» [2, с. 206]. Зауважимо, що саме метод ідеалізації перетворює емпіричні об'єкти в теоретичні ідеальні об'єкти. Водночас, за словами Т. Гоголь, «теоретичні дослідження, розвиваючи та конкретизуючи нові перспективи, спрямовують розвиток емпіричних досліджень (уточнення предмета бухгалтерського обліку в сучасних умовах, розробка моделі бухгалтерського обліку в умовах зростання інформаційних потреб користувачів, удосконалення системи бухгалтерського обліку та ін.)» [3, с. 156]. Погоджуючись з такою думкою, вважаємо, що метод ідеалізації доцільно використати для дослідження функціонування бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві, де рушійною

силою його розвитку є інформаційні запити широкого кола зацікавлених сторін – керівників, інвесторів, державних органів, громадських організацій та інших суб'єктів. На доречність застосування методу ідеалізації вказує те, що облік як соціальна наука і практика працює з узагальненими економічними моделями, оперує абстракціями, потребує нормування явищ, що в реальності мають безліч варіантів. Відтак побудова спрощених теоретичних ідеальних об'єктів – це першочерговий етап у процесі розроблення складних багаторівневих облікових концепцій і парадигм.

Мета статті – оцінити потенційні можливості використання бухгалтерами-дослідниками методу ідеалізації та розробити авторську ідеалізовану модель, яка допоможе глибше зрозуміти закономірності взаємодії складових у цілісній системі бухгалтерського обліку в умовах інформаційного суспільства.

Методологія дослідження. Щоб оцінити практику використання методу ідеалізації в наукових дослідженнях автори провели контент-аналіз публікацій українських та іноземних вчених, а для подальшої інтерпретації його результатів застосували методи синтезу, абстрагування, порівняння, індукції та дедукції. Відображення результатів дослідження у формі рисунків дало змогу підвищити рівень їх візуалізації.

У статті відображена ідеалізована модель функціонування / розвитку бухгалтерського обліку, побудована авторами шляхом ідеалізації в поєднанні з використанням метафоричного методу, обраної базової дефініції та ідентифікованих ключових рис. Для кращого унаочнення принципів функціонування цієї моделі використано механізм дії механічного маятникового годинника, що характеризує новаторський підхід статті. Ця модель демонструє специфіку використання методу ідеалізації в поєднанні з іншим інструментарієм вивчення процесів і явищ, щоб краще зрозуміти особливості досліджуваного об'єкта.

Виклад основного матеріалу.

Використання ідеалізації в наукових дослідженнях.

Ідеалізація – це загальнофілософський інструмент для теоретичного аналізу, коли існує потреба спростити реальний об'єкт шляхом усунення несуттєвих деталей для виокремлення його ключових властивостей і побудови відповідної моделі. Такі моделі, як стверджує К. Меткалф (K. Metcalf), «мають потенціал для поглиблення нашого розуміння змодельованих причинно-наслідкових зв'язків, не створюючи при тому єдиного опису світу» [9]. Алгоритм реалізації методу ідеалізації в наукових дослідженнях відображено на рис. 1.

У дослідженнях методології бухгалтерського обліку ідеалізація є одним із базових наукових методів поряд із абстрагуванням, формалізацією та узагальненням. Наприклад, теоретична модель уявного «ідеального підприємства» дозволяє проектувати узагальнені облікові правила і стандарти. Ідеалізовані припущення, зокрема модель оцінювання за справедливою вартістю та допущення про безперервність діяльності знаходимо в міжнародних та національних бухгалтерських стандартах. Крім того, часто ідеалізовані моделі використовуються для тестування політик і рішень щодо обліку складних за своєю економічною природою об'єктів – обліку землі [10], оцінки екологічних активів [11] та екосистемних послуг [12].

Н. Саванді та І. Томсон (N. Sawandi & I. Thomson) застосували метод ідеалізації для дослідження різних видів підзвітності. Науковці розробили «ідеалізовану» модель [13], яку можна застосовувати для розуміння та оцінювання ефективності різноманітних практик виконання низхідної підзвітності організацій у різних контекстах.

У ширшому контексті, досліджуючи ідеалізований характер економічних теорій, К. Д. Гувер (K. D. Hoover) зауважує, що «моделі, якими оперує нова класична макроекономіка, є ідеальними зразками ідеалізації» [14]. Отже, метод ідеалізації широко використовується не лише в дослідженнях облікової науки, а й домінує у працях з економічної теорії.

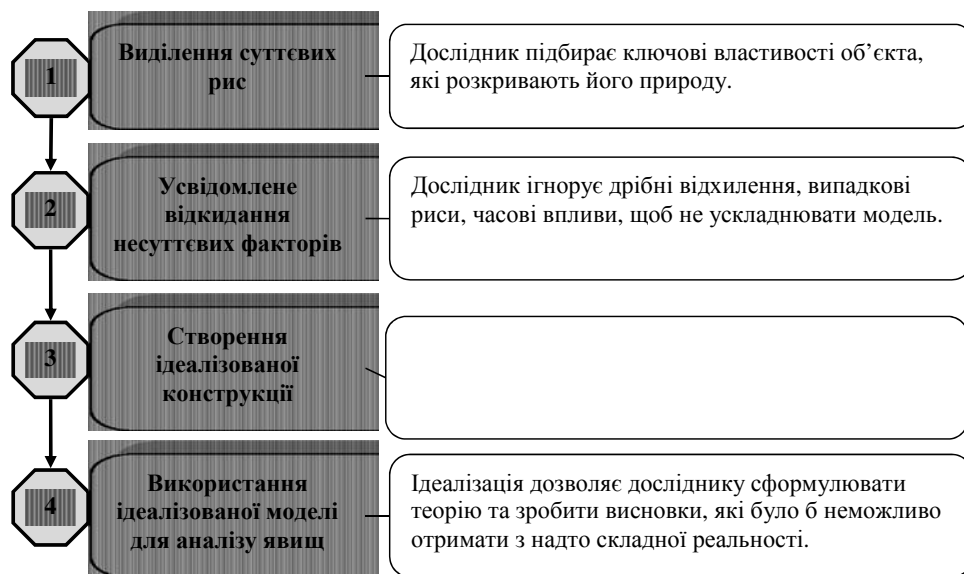

Рис. 1. Алгоритм реалізації методу ідеалізації

Джерело: розроблено авторами.

Варто зауважити, що будь-яке дослідження не може спиратися лише на один метод теорії пізнання, адже такий підхід породив би сумніви в обґрунтованості його результатів. Метод ідеалізації також має обмеження, які вимагають застосовувати його в поєднанні з іншими методами. Зокрема, завжди зберігається ризик, що надмірна абстракція може призвести до втрати практичної релевантності результатів дослідження. З іншого боку, для їх перевірки потрібен наступний етап – емпірична верифікація і поступове «наближення» моделі до реальності.

Побудова ідеалізованої моделі.

Наша мета – не лише розкрити роль методу ідеалізації в наукових дослідженнях, а й наочно показати його застосування на прикладі розробки ідеалізованої моделі функціонування бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві, де ключовим ресурсом є інформація, яка постійно затребувана, а вимоги до її повноти і релевантності набувають все більшого пріоритету.

У контексті дослідження для побудови ідеалізованої моделі будемо поєднувати ідеалізацію з метафоричним методом, використовуючи системний підхід. У науці метафоричний метод дає змогу пояснити властивості, структуру або принципи функціонування одного об'єкта через порівняння його з іншим, більш наочним або добре відомим. На основі аналізу широкого кола наукових досліджень об'єктом для порівняння було обрано механізм маятникового годинника. Хоча безпосередньо не виявлено такого порівняння (що визначає його новаторський характер), проте схожі побудовані на основі аналогії моделі дослідники використовують, щоб продемонструвати циклічність і коливання в бухгалтерській практиці, освіті й регулюванні. Наприклад, у дослідженнях з історії економічної думки проводиться аналіз ролі «маятника» для опису циклів і змін парадигм. У статтях, присвячених практиці корпоративного управління, механізм маятника вживається для ілюстрації перемикання між крайностями, зокрема між контролем і свободою дій. Зокрема Г. Фандель, К. Гофман та П. Шрек (G. Fandel, C. Hofmann, P. Schreck) [15] підкреслюють, що методи управлінського обліку коливаються між жорстким

контролем і більш гнучкими підходами. Роботи, дотичні до проблематики бухгалтерської освіти і практики містять згадки про маятник як спосіб проілюструвати «зсув» влади чи пріоритетів у професії. Так К. Діксон (K. Dixon) вживає концепцію «маятника влади», описуючи коливання позиції груп учасників в університетах та вищих навчальних закладах між академічною культурою та культурою адміністрування [16].

Щоб виокремити суттєві риси для побудови ідеалізованої моделі, необхідно визначити поняття бухгалтерського обліку, яке буде базовим для розуміння того, який зміст автори вкладають в термін «бухгалтерський облік». Не применшуючи значення навчальних посібників з теорії бухгалтерського обліку, звернемось до сучасної інституціональної теорії бухгалтерського обліку як передового напрямку розвитку економічної думки. Як зазначає один із її фундаторів в Україні – проф. В. Жук, «бухгалтерський облік – інститут, який забезпечує довіру, порозуміння і керованість у соціально-економічному середовищі за допомогою обробки та інтерпретації для користувачів інформації про факти та явища життєдіяльності організацій (підприємств). Трансформація фактів і явищ життєдіяльності підприємств здійснюється за допомогою специфічних правових норм, методів, принципів і професійних суджень бухгалтерів» [1, с. 161].

Таке визначення дозволяє виокремити дві ключові риси.

По-перше, як інститут бухгалтерський облік становить складну соціальну практику, в межах якої взаємодіють різні суб'єкти:

- стейкхолдери (користувачі різних типів звітності) – формують запити на облікові дані;
- органи методологічного впливу (регулятори) – встановлюють стандартизовані правила і принципи формування «інформаційного продукту»;
- бухгалтери-теоретики (науковці) – розробляють основи облікової теорії для вирішення проблем практики;
- бухгалтери-практики – безпосередньо формують «інформаційний продукт», інтерпретуючи інформацію про факти та явища діяльності підприємств на мову цифр на основі використання стандартизованих правил і принципів та власного професійного судження.

Звісно, цей перелік можна розширювати, додаючи сюди аудиторів, органи контролю та ін., але свідомо обмежимося цими основними групами, відкидаючи всі інші несуттєві, на наш погляд, взаємодії, які можуть ускладнити модель.

По-друге, дії та взаємодії цих груп суб'єктів визначають окремі складові розвитку бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту. Є багато класифікацій і підходів до виокремлення складових бухгалтерського обліку (теорія / наука і практика; види обліку; об'єкти, метод, принципи, інформаційна база, облікова політика, звітність, контроль та користувачі інформації), однак будемо опиратися на наше попереднє дослідження [17], де ідентифікація цих складових здійснена з позиції системного аналізу викликів інформаційного суспільства, які постають перед обліком (рис. 2).

Отже, вважаємо, що функціонування / розвиток бухгалтерського обліку в умовах інформаційного суспільства забезпечується взаємовпливом таких складових, як: облікові теорії та моделі, види звітності (фінансова, управлінська, інтегрована, звітність про сталий розвиток та ін.), інноваційні інформаційні засоби (програмне забезпечення) реалізації бухгалтерських процедур (назвемо узагальнено – цифровізація обліку), стандартизація обліку (глобальні і національні стандарти), освіта, етика і функції бухгалтера (узагальнимо терміном – професія бухгалтера). Водночас базовим драйвером розвитку цих складових є інформаційні запити суспільства.

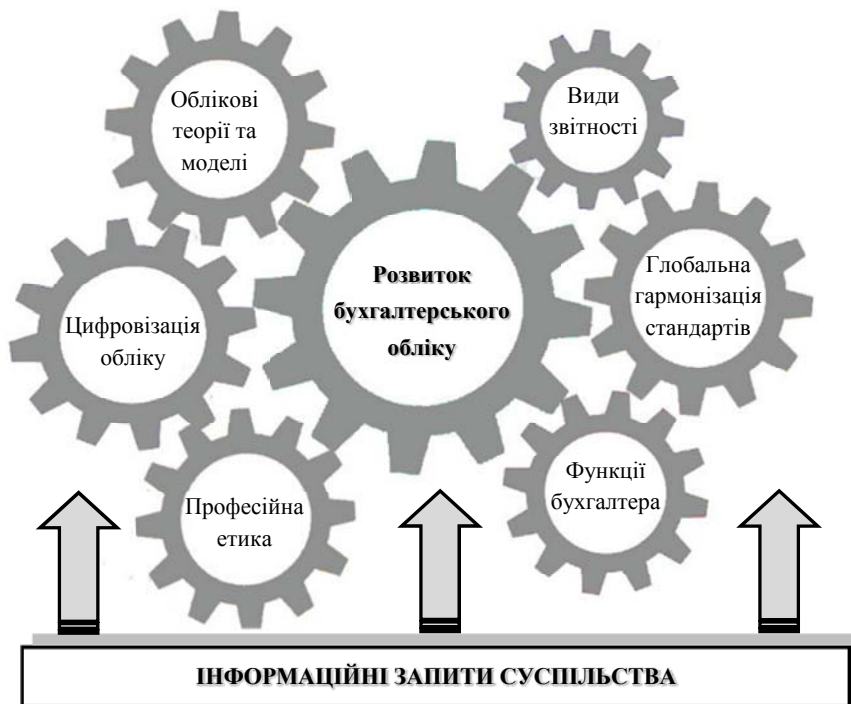

Рис. 2. Складові розвитку бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві
Джерело: розроблено авторами.

На рис. 3 представлена ідеалізована модель функціонування / розвитку бухгалтерського обліку, побудована з використанням метафоричного методу, обраної базової дефініції та ідентифікованих ключових рис.

Інтерпретація ідеалізованої моделі.

Складові розвитку бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві (рис. 2) можна порівняти із шестернями годинникового механізму, які забезпечують його функціонування. Однак рушійною силою розвитку всього бухгалтерського обліку як цілісної системи є інформаційні запити зацікавлених сторін, дію яких у нашій моделі ілюструють тягарці.

Як відомо, у маятниковому годиннику тягарці (вантажі) слугують джерелом енергії, яка забезпечує роботу всього механізму. Вони, опускаючись, обертають шестерні, які, передають енергію на анкерний механізм, що регулює рух маятника. У випадку функціонування механізму бухгалтерського обліку, інформаційні запити надають поштовх до змін (енергію розвитку). Їх вичерпання призвело б до того, що облік перестав би функціонувати. Однак цього не стається, адже аналогічно регулярному підтягуванню тягарців, інформаційні запити користувачів звітності постійно оновлюються, що є відображенням змін в умовах соціально-економічного простору, у якому, як стверджує інституціональна теорія [1], інститут бухгалтерського обліку забезпечує керованість і порозуміння.

Хоча інформаційні запити можуть бути дуже різноманітними залежно від потреб та інтересів стейкхолдерів, відповідь на них буде надана в наперед визначеній та прийнятій всім суспільством системі координат – згідно з вимогами бухгалтерських стандартів, принципів фінансової звітності та методологічних можливостей бухгалтерського обліку. Як зазначають Д. О. Смоленников та А. В. Буряк, «поширеною практикою в світі щодо відповідей на інформаційні

запити зацікавлених сторін є нефінансова та інтегрована звітність компаній. Разом із тим єдиним джерелом інформації про діяльність фінансових інститутів є саме фінансова звітність, яка надає лише фінансову інформацію, корисну для обмеженого кола стейкхолдерів, яких цікавить ринкова вартість банку або вигідність вкладання коштів у фінансову установу» [18, с. 55]. Якщо з позиції практики бухгалтерського обліку інформаційний запит не може бути задоволений, він є драйвером розвитку нових облікових теорій і моделей. Таким чином, можна виокремити два типи інформаційних запитів: традиційні – відповідь на які надається завдяки поточному інструментарію бухгалтерського обліку; інноваційні – які наразі не можуть бути задоволені методологічними можливостями поточного інструментарію бухгалтерського обліку, а тому сприяють появі бухгалтерських інновацій – нових облікових форм і моделей. Отож, робимо висновок, що традиційні інформаційні запити зацікавлених сторін забезпечують стає функціонування системи бухгалтерського обліку, а інноваційні – її еволюційно-трансформаційний розвиток. З часом діапазон традиційних інформаційних запитів розширюється настільки, наскільки зростають методологічні можливості бухгалтерського обліку їх задовольняти.

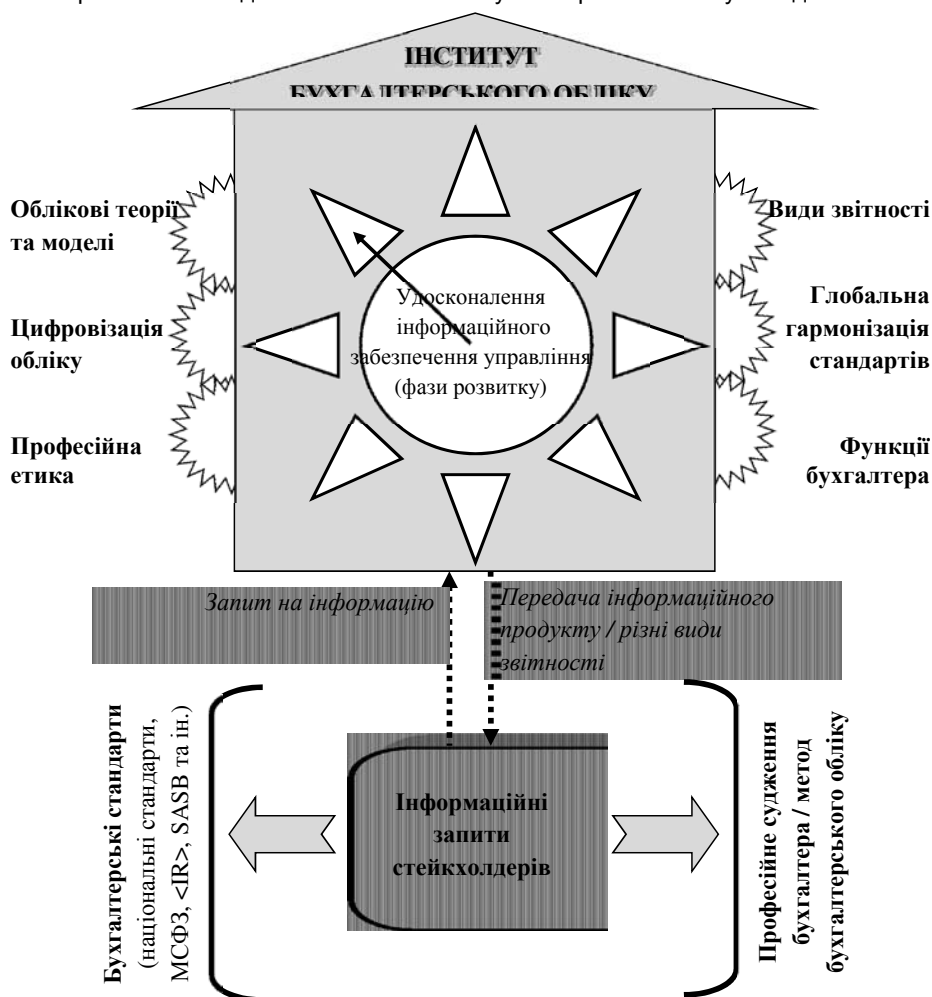

Рис. 3. Ідеалізована модель розвитку бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві
 Джерело: розроблено авторами.

Фази розвитку облікової науки і практики, за аналогією до стрілок годинникового механізму, вказують на перехід до вищого, більш досконалого рівня інформаційного забезпечення управління. Варто зауважити, що цей процес є циклічним, за всю історію рахунковедення, навіть досягнувши піку свого розвитку, з часом бухгалтерський облік все одно змінюється, еволюціонує, трансформується та досягає нового піку.

Запропонована ідеалізована модель функціонування / розвитку бухгалтерського обліку дозволяє краще зрозуміти взаємодію і взаємозалежність його складових, а також фундаментальну роль інформаційних запитів зацікавлених сторін у цьому процесі. Історичний розвиток обліку доводить слушність нашого підходу: в той час як «внутрішні шестерні» облікового механізму взаємообумовлено змінюються, продукування інформаційного продукту (передусім різних видів звітності) відбувається у строго визначеній системі координат, заданій бухгалтерськими стандартами, принципами і методами бухгалтерського обліку. Перехід суспільства до вищого рівня розвитку регулярно підтягує тягарці – продукує нові інформаційні запити. Задовольняючи їх, облік проходить через удосконалення своєї здатності забезпечувати керуваність і порозуміння в соціально-економічному просторі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ідеалізація як метод наукового пізнання широко використовується в економічній науці, про що свідчить наявність значної кількості ідеальних моделей у сучасних економічних теоріях, міжнародних та національних бухгалтерських стандартах та в окремих дослідженнях українських та іноземних вчених. Метод ідеалізації допомагає поглибити розуміння змодельованих причинно-наслідкових зв'язків, однак має певні обмеження, що вимагає застосування його в поєднанні з іншими методами теорії пізнання.

Опираючись на теоретичні надбання попередніх досліджень, ця стаття презентує ідеалізовану модель функціонування / розвитку бухгалтерського обліку, побудовану авторами завдяки методу ідеалізації в поєднанні з метафоричним методом, обраною базовою дефініцією та ідентифікованими ключовими рисами. Така модель розкриває визначальну роль інформаційних запитів у розвитку бухгалтерського обліку в інформаційному суспільстві та демонструє, що формування різних видів звітності та інших облікових даних відбувається у строго визначеній системі координат, заданій бухгалтерськими стандартами, принципами і методами бухгалтерського обліку.

Результати цього дослідження мають науково-теоретичне значення та показують можливості використання методу ідеалізації в дослідженнях розвитку облікової науки. Крім того, представлена у статті авторська ідеалізована модель може бути використана науково-педагогічними працівниками у процесі розроблення навчальних посібників з теорії бухгалтерського обліку.

Література

1. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: моногр. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.
2. Легенчук С. Ф. Структура наукової теорії в бухгалтерському обліку: філософський аналіз. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. № 21 (17). С. 205–215. URL: https://library.ztu.edu.ua/e-copies/Zbirnyk/Problems_%20accounting_2_17/28.pdf
3. Гоголь Т. Методологія бухгалтерського обліку як напрямок наукових досліджень в інноваційній економіці. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. Вип. 2. С. 151–158. URL: <https://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/15555>.
4. Задорожний З.-М., Муравський В. Проблемні питання методу бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси*. 2025. № 3(109). С. 14–20. DOI: [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3\(109\)-14-20](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3(109)-14-20).

5. Dellaportas S., Xue Q., Li J., Zhang J., How S. M., Lu X., ... & Huang K. A critique of qualitative accounting research in China. *Meditari Accountancy Research*. 2025. Vol. 33, Iss. 4. pp. 1129–1149. DOI: <https://doi.org/1108/MEDAR-05-2025-3048>.
6. Mathews M. R., Perera M. H. B. Accounting theory and development. 2nd ed. South Melbourne: Nelson, 1993. 378 p.
7. Parker L. D., Warren S. The presentation of the self and professional identity: countering the accountant's stereotype. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*. 2017. Vol. 30, Iss. 8. P. 1895–1924. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-09-2016-2720>.
8. Ужва А. М., Белінська С. М., Лазарєва О. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування підприємств в умовах цифрової економіки. *Науковий вісник НГУ*. 2022. № 3. С. 136–140. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-3/136>.
9. Metcalf K. Accounting for Complexity: Thinking With Idealisations, Models, and Data. *Medicine Anthropology Theory*. 2022. Vol. 9, Iss. 3. pp. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.17157/mat.9.3.7290>.
10. Проданчук М., Остапчук С. Проблематика та майбутнє обліку земельних ресурсів в Україні. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Вип. 2. С. 71–80. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.02.071>.
11. La Notte A. How to account for nature-based solutions as the ecological assets that support economy and society. *Nature-Based Solutions*. 2024. Vol. 6, 100164. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.nbsj.2024.100164>.
12. Остапчук С. М., Царук Н. Г., Воляк Л. Р. Облік екосистем як складова управління відновленням України на засадах сталого розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. № 2(58). С. 50–57. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2024-2\(58\)-50-57](https://doi.org/10.26642/pbo-2024-2(58)-50-57).
13. Sawandi N., Thomson I. Broadening corporate accountability: An 'idealised' downward accountability model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 164. pp. 429–436. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.099>.
14. Hoover K. D. Six queries about idealization in an empirical context. *Poznan Studies in the Philosophy of Science and the Humanities*. 1994. Vol. 38. P. 43–53. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004457379_004.
15. Fandel G., Hofmann C., Schreck P. Editorial "Management accounting and control". *Journal of Business Economics*. 2020. Vol. 90. pp. 675–678. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11573-020-00997-9>.
16. Dixon K. Accounting for higher education: Calculative practices in curricular administration. *Critical Perspectives on Accounting*. 2025. Vol. 102. p. 102805. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2025.102805>.
17. Остапчук С., Павлюковець М., Андрєєв А. Розвиток бухгалтерського обліку в контексті викликів інформаційного суспільства. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-80>.
18. Смоленніков Д. О., Буряк А. В. Специфіка інформаційних запитів стейкхолдерів у фінансовому секторі в умовах сталого розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2018. № 1. С. 53–61. DOI: <https://doi.org/21272/mer.2018.79.04>.

References

1. Zhuk, V. M. (2018). Development of accounting theory: institutional aspect. Kyiv: NNTs "IAE". 408 p. [in Ukrainian].
2. Lehenchuk, S. F. (2015). The structure of scientific theory in accounting: philosophical analysis. *International collection of scientific papers*, 21(17), 205–215. http://library.ztu.edu.ua/e-copies/Zbirnyk/Problems_%20accounting_2_17/28.pdf. [in Ukrainian].

-
3. Gogol, T. (2012). Accounting methodology as a direction of scientific research in innovative economics. *Bulletin of the Ternopil National Economic University*, 2, 151–158. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/15555>. [in Ukrainian].
 4. Zadorozhnyi, Z.-M., & Muravskiy, V. (2025). Problematic Issues Concerning the Accounting Method. *Oblik i finansi*, 3(109), 14–20. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3\(109\)-14-20](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3(109)-14-20). [in Ukrainian].
 5. Dellaportas, S., Xue, Q., Li, J., Zhang, J., How, S. M., Lu, X., ... & Huang, K. (2025). A critique of qualitative accounting research in China. *Meditari Accountancy Research*, 33(4), 1129–1149. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-05-2025-3048>. [in English].
 6. Mathews, M. R., & Perera, M. H. B. (1993). Accounting theory and development. 2nd ed. South Melbourne: Nelson. [in English].
 7. Parker, L. D., & Warren, S. (2017). The presentation of the self and professional identity: countering the accountant's stereotype. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 30(8), 1895–1924. <https://doi.org/1108/AAAJ-09-2016-2720>. [in English].
 8. Uzhva, A., Belinska, S., & Lazarieva, O. (2022). Accounting and analytical support of enterprises in the digital economy. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3, 136–140. <https://doi.org/33271/nvngu/2022-3/136>. [in English].
 9. Metcalf, K. (2022). Accounting for Complexity: Thinking With Idealisations, Models, and Data. *Medicine Anthropology Theory*, 9(3), 1–9. <https://doi.org/10.17157/mat.9.3.7290>. [in English].
 10. Prodanchuk, M., & Ostapchuk, S. (2020). Problems and future of accounting for land resources in Ukraine. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*, 2, 71–80. <https://doi.org/35774/ibo2020.02.071>. [in Ukrainian].
 11. La Notte, A. (2024). How to account for nature-based solutions as the ecological assets that support economy and society. *Nature-Based Solutions*, 6, 100164. <https://doi.org/1016/j.nbsj.2024.100164>. [in English].
 12. Ostapchuk, S. M., Tsaruk, N. H., & Volyak, L. R. (2024). Ecosystem accounting as a component of managing Ukraine's recovery on the basis of sustainable development. *Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, 2(58), 50–57. [https://doi.org/26642/pbo-2024-2\(58\)-50-57](https://doi.org/26642/pbo-2024-2(58)-50-57). [in Ukrainian].
 13. Sawandi, N., & Thomson, I. (2014). Broadening corporate accountability: An 'idealised' downward accountability model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 164, 429-436. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.099>. [in English].
 14. Hoover, K. D. (1994). Six queries about idealization in an empirical context. *Poznan Studies in the Philosophy of Science and the Humanities*, 38, 43–53. https://doi.org/10.1163/9789004457379_004. [in English].
 15. Fandel, G., Hofmann, C., & Schreck, P. (2020). Editorial "Management accounting and control". *Journal of Business Economics*, 90, 675–678. <https://doi.org/1007/s11573-020-00997-9>. [in English].
 16. Dixon, K. (2025). Accounting for higher education: Calculative practices in curricular administration. *Critical Perspectives on Accounting*, 102, 102805. <https://doi.org/1016/j.cpa.2025.102805>. [in English].
 17. Ostapchuk, S., Pavliukovets, M., & Andrieiev, A. (2025). Development of accounting in the face of challenges posed by the information society. *Economy and Society*, 80. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-80>. [in Ukrainian].
 18. Smolennikov, D. O., & Buriak, A. V. (2018). Specificity of Information Requests of Stakeholders in the Financial Sector in a Context. *Mechanism of Economic Regulation*, 1, 53–61. <https://doi.org/10.21272/mer.2018.79.04>. [in Ukrainian].
-